

רות פרק ג

א ותאמר לה, נעמי חמותה: בתי, הלא אבקש-לך מנוח אשר ייטב לך. ב ועתה, הלא בעז מדעתנו אשר היית את-נערותי; הנה הוא זרה את-גרון השערים הלילה. ג ורחצת וסכת, ושמת שמלתיך עליך וירדת הגרן; אל תודעי לאיש עד פלתו לאכל ולשתות. ד ויהי בשקבו, וידעת את-המקום אשר ישכב-שם, ובאת וגלית מרגלתיו, ושכבת; והוא יגיד לך את אשר תעשין. ה ותאמר אליה: פל אשר תאמרי (אלי) אעשה. ו ותרד הגרן; ותעש ככל אשר צוהה חמותה. ז ויאכל בעז וישת וייטב לכו, ויבא לשכב בקצה הערמה; ותבא בלט ותגל מרגלתיו ותשכב. ח ויהי בחצי הלילה, ויחרד האיש וילפת; והנה אשה שכבת מרגלתיו. ט ויאמר מי-את; ותאמר אנכי רות אמתך, ופרשת כנפך על-אמתך, כי גאל אתה. י ויאמר ברוכה את לה בתי, היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי-לקת אחרי הבחורים אם דל ואם-עשיר. יא ועתה בתי אל תיראי, פל אשר תאמרי אעשה לך: כי יודע פל-שער עמי כי אשת חיל את. יב ועתה פי אמנם, פי (אם) גאל אנכי; וגם יש גאל קרוב ממני. יג ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל, ואם-לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי, חי ה'; שכבי עד-הבקר. יד ותשכב מרגלותו עד-הבקר, ותקם בטרם יכיר איש את-רעהו; ויאמר אל-יודע פי-באה האשה הגרן. טו ויאמר הבי המטפחת אשר עליך ואחזי-בה ותאחז בה; וימד שש-שערים וישת עליה ויבא העיר. טז ותבוא אל-חמותה, ותאמר מי את בתי; ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש. יז ותאמר, שש-השערים האלה נתן לי: פי אמר (אלי) אל-תבואי ריקם אל-חמותך. יח ותאמר שבי בתי עד אשר תדעין איך יפל דבר: כי לא ישקט האיש, כי אם פלה הדבר היום.

בקשת הגאולה

הפרק השלישי מתחיל לאחר שלושה חודשים בהם רות דבקה בנערות בועז וליקטה עד כלות קציר החיטים.¹ בהשוואת פרק זה לפרק הקודם נראה כי חל שינוי משמעותי במצבה הנפשי של נעמי. בעוד שבתחילת פרק ב' נעמי מתוארת כמכונסת בעצמה ורות היא היוזמת, פרק זה מתחיל במנהיגותה של נעמי וברצונה לשנות את המצב. שלושת החודשים היטבו עימה, נפשה התרפאה במעט והתיישבה עליה דעתה. התאקלמותה של רות עם בני העיר וההבנה כי ניתן לשנות את המציאות השיבו את רוחה.

ההכנה לגואל

א וַתֹּאמֶר לָהּ נְעָמִי תְּמוֹתָהּ: בְּתִי,
הֲלֹא אֶבְקֶשׁ-לָךְ מְנוּחַ אֲשֶׁר יִיטֵב-לָךְ.

נעמי פונה אל רות מתוך קרבה של חמה לכלתה הרואה אותה כבתה (בְּתִי). פתיחת דבריה במילה 'הֲלֹא' מעידה על הצהרה בה נעמי מניחה עמדה בסיסית: 'את במרכז!' באופן זה נעמי מבקשת להכין את הקרקע להנעת רות לפעולה לא צפויה.² נעמי משתפת את רות במחשבותיה, כי על אף שהיא זכתה לקרבת בועז בלקיטה שסיפקה את פת לחמן, היא עדיין רואה במצבן חוסר שקט

¹ רות רבה (ה, יא): "...אמר רבי שמואל בר נחמן מתחילת קציר שעורים עד כלות קציר החטים שלשה חדשים".

² הביטוי 'הלא' הופיע גם אצל בועז ושימש להצהרה.

ודאגה מתמדת. לכן היא חפצה להביאה למציאות המושתתת על הרוגע והשלווה שתושג רק בנישואיה.

ב וְעַתָּה הֲלֹא בָעַז מִדַּעַתְנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת-נַעֲרוֹתָיו; הֲנֵה הוּא זָרָה אֶת גֵּרְוֵן הַשְּׂעָרִים הַלְּיָלָה. ג וְרַחֲצֵת וְסַכֶּתָּ, וְשִׁמְתָּ שְׂמֶלְתֶּיךָ עָלֶיךָ וְיָרַדְתָּ הַגֵּרְוֹן; אֶל-תַּוְדָעִי לְאִישׁ עַד פְּלִתוֹ לְאָכֹל וְלִשְׁתוֹת. ד וְיֵהִי בְשִׁכְבוֹ, וְיִדְעֵתָ אֶת-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב שָׁם, וּבָאֵת וְגִלִּית מְרַגְלֶתְיוֹ, וְשִׁכַּכְתָּ; וְהוּא יִגִּיד לְךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָּה.

דברי הפתיחה של נעמי שהביעו את דאגתה לרות מהווים פתח שדרכו היא תוכל לחשוף את יוזמתה ('וְעַתָּה'). בבסיס דבריה עומדת ההנחה כי בועז 'מִדַּעַתְנוּ'. בסגנון חופשי ניתן להסביר את כוונתה - "בועז יודע אותנו ומכיר לעומק את נפשנו, ולכן קיים פוטנציאל לגאולה דרכו".

כבר בפגישתנו הראשונה עם בועז, המגילה ציינה כי קיימת לו היכרות עמוקה עם אלימלך אשר תלווה אותו בהחלטותיו בעלילה ('וְלִנְעָמִי מוֹדָע לְאִישָׁה'). כעת מעידה נעמי כי היכרותו אינה מצטמצמת רק לבעלה המנוח, אלא היא כוללת אותה ואת רות ('מִדַּעַתְנוּ'). כהוכחה לדבריה, היא מציינת כי היכרותו התבטאה בצירוף רות לנערותיו בשדה.

המטרה 'המקדשת'

נעמי מכוונת למטרה אחת והיא גאולת רות על ידי בועז. לשם כך, היא מדריכה אותה להתייפות, להתגנב בלילה אל מקום שכיבתו של בועז ולהתגלות אליו.

בעוד מטרת נעמי ברורה, טיב דרך הפעולה לוט בערפל. האם זוהי דרך של בקשת נישואין תמימה, או שמא מדובר על שיטת פיתוי מתוחכמת. התקשטותה של רות והתגנבותה בלילה למקום שכיבתו של

בועז מחזקים את ההנחה, כי אין זו בקשת נישואין רגילה אלא מעשה פיתוי שאמור לעורר את רגשותיו האנושיים של בועז שידחפוהו לשכב עם רות, ובכך לשאת אותה לאשה.³

בחירת דרך זו מעלה שאלות רבות על נעמי:

- מדוע לא לפנות מלכתחילה ישירות לבועז בדרך הרגילה ולשוחח עמו על כך? במידה ויסרב תוכל לפעול בדרך אחרת.
- מניין הוודאות שדרך זו תצליח? בועז הוא לא קל דעת שיתפתה.
- האם הסיכון מצדיק את הדרך? כישלון הפעולה יוכל לפגוע בערכה של רות בעיני בועז שיחשבה למופקרת.
- בהנחה שהפעולה תצליח, האם המטרה מקדשת את האמצעים? האם נכון לאמץ מנהגי פיתוי של תרבות מואב המנוגדים לדרך הצניעות שרות התאפיינה בה?

סביר להניח, כי בשאלות יסוד אלו התחבטה גם נעמי במשך שלושת החודשים, והחלטתה התקבלה בכובד ראש. אולם המגילה אינה מתארת את שיקוליה, ומשאירה את הקורא - ב'סימן שאלה'.

מהתמונה בכללותה ניתן להסיק, כי נעמי הציבה במודע מטרה שכל האמצעים כשרים להשגתה. להבנתה, נישואי רות לבועז הם מחויבים 'ויהי מה'! עניין הגאולה הוזכר בדבריה עת חזרה רות משדה בועז בפעם הראשונה ('מִגְאֻלְנֵי הוּא'), ולאחר שלושת החודשים נעמי הסיקה כי הגאולה תחתם רק כאשר רות תילקח לאשה על ידי בועז. אחרת, לא ניתן להגדיר אחרת את התהליך הפיזי והנפשי שהן עברו בתהליך השיבה לבית לחם, פחות מכישלון.

³ על פי משנה, מסכת קידושין (א, א): "האשה נקנית בשלוש דרכים, וקונה את עצמה בשתי דרכים. נקנית: בכסף, בשטר ובביאה... היבמה נקנית בביאה, וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם".

אין ספק, נעמי מודעת לסיכון הרב שקיים בדרך הפיתוי, ולהשלכות ההרסניות במקרה של כישלון. אולם הישארות במצב כפי שהוא, אינה באה מבחינתה בחשבון, ולכן היא מחליטה 'להמר על כל הקופה'. נעמי מניחה כי דרך הפיתוי היא בעלת הסיכויים הטובים ביותר להצלחה. בין אם בועז אכן יתפתה ובין אם לאו, פעולה חריגה זו תעורר אותו להבחין במצבם ולשקול את גאולת רות.

התקווה בבוועז

עד כה, למרות הקשר המשפחתי, נעמי ובוועז לא התקשרו ביניהם באופן ישיר, אלא באמצעות רות. בוועז קירב את רות לנערותיו ונעמי הדריכה להישאר בשדותיו. המגילה אינה מפרטת את הרקע לחוסר התקשורת ביניהם. אולי משקעי העבר בעקבות החלטת אלימלך לרדת מהארץ עוד עומדים ביניהם.

לאור זאת, ניתן לומר כי נעמי מניחה שהיא צריכה לפעול בדרך לא שגרתית שניכרים בה טביעות ידיה. אמנם רות היא השלוחה למשימה, אך נעמי היא היוזמת, ובכך מעריכה שעובדה זו לא תיעלם מעיניו של בוועז. במשך שלושה חודשים רות שהתה בשדות בוועז, וצניעותה המשיכה לבלוט כבראשונה. נעמי מקווה שכאשר בוועז יפגוש את רות בחצות לילה, הוא יסיק כי זוהי התנהגות שאינה אופיינית לרות וכנראה חמותה שלחה אותה.

נעמי מתחילה תהליך שבסופו רות תוכל להיגאל, אך אינה יודעת בוודאות כיצד הדברים יתגלגלו. חוסר הוודאות מתבטא בסיום דבריה, בהם היא מטילה את התוצאה הסופית על בוועז 'וְהוּא יִגִּיד לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָי'. בסגנון חופשי ניתן לתאר את כוונתה - "בוועז ידע כבר מה לעשות, אני רק ידעתי איך להביא אותו לידי החלטה".

דברי נעמי צומחים מההנחה כי דווקא עמימות המעשה תועיל בנסיבות אלו, ולכן די שנוכחותה של רות בגורן תעביר את המסר מבלי הצורך שתסביר את מעשיה.

בין נעמי לרבקה

במבט מעמיק, קיים דמיון רב בין מעשי נעמי לרבקה אמנו. רבקה ידעה כי מן הדין ברכת יצחק צריכה להגיע ליעקב 'ויהי מה'! לשם כך היא הדריכה את יעקב להשיג את ברכת הבכורה במעשה מרמה, והפיגה את חששו מקללה על ידי הבטחתה לקחת אחריות במקרה ותהיינה תוצאות רעות.⁴ גם יוזמת נעמי נובעת מהנחתה כי מן הצדק רות צריכה להיגאל על ידי בועז. בשל כך, היא בחרה בדרך בעלת הסיכויים הטובים בעיניה להשגת המטרה, על אף שאינה ישרה. וכשם שרבקה נסכה ביטחון ביעקב, כך חכמים דרשו כי נעמי השרתה על רות שלוה ורוגע בהצלחת המשימה.⁵

'מצאתי את דוד עבדי'

בסקירה היסטורית של צמיחת מלכות בית דוד נמצא, כי קיים דפוס פעולה דומה בצמתים מרכזיים, המתבטא ביוזמת נשים הנחושות למפגש אישי לצורך אישות ועיבור בדרך השגה ערמומית. בנות לוט יזמו מפגש עם אביהן בדרך רמייה של השקיייתו לשוכרה. תמר כיסתה את פניה ועמדה על אם הדרך בכדי לזמן מפגש עם

⁴ **בראשית** (כז, יג): "וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ, עֲלֵי קַלְתֶּךָ בְּנִי...". **מדרש אגדה** על הפסוק: "אמרה לו אמו אדם הראשון חטא נתקללה אמו, שנאמר 'ארורה האדמה בעבורך' (בראשית ג יז), ואם יארע לך שום דבר עלי יהיה קללתך בני".

⁵ **רות זוטא** (ג, ב): "...אמרה אם אני באה ומגלה מרגלותיו בלילה יהרגוני, אמרה לה וירדת הגורן, [וירדת] כתיב, כלומר צדקי ירד עמך".

יהודה שחשב אותה לזונה. ובמגילתנו נעמי יוזמת את גאולת רות בדרך של פיתוי ותחכום.

לאור אירועים אלו, ננסה להבין:

- מה ראתה החכמה האלוקית לגלגל את נסיבות בניין מלכות בית

דוד בדרכים אלו שאינן על דרך היושר והצניעות?

בעצם מלאכת הבריאה נוצר מרחק בין הנבראים לבורא, אשר עתיד להצטמצם במהלך ההיסטוריה האנושית עד התחברות עצמית מחודשת של הבריאה עם שורשה.⁶ תנועת השיבה של העולם אל הבורא וחזון הגאולה, מהווים תשתית לקיומה של המציאות.⁷ רעיון המשיח המוטל על כתפי מלכות בית דוד יתבטא בחשיפת היסוד האלוקי הקיים בבריאה על כל פגמיה וחסרונותיה.⁸

תיקון שלם ואמיתי צפוי להאיר את אורו גם במחשכים הגדולים ובסיכוכי המציאות. צמיחת משיח בן דוד מתוך אירועי משבר, הרחוקים מהסדר האנושי הרגיל, מעידה כי מהותו של המשיח לקום מהנפילות,⁹

⁶ על פי הראי"ה, **שמונה קבצים** (ח, ריג): "...זהו הרז של אורו של משיח, הופעת נשמת העולם, שבהאירו ישוב העולם לשורש ההויה, ואור ד' עליו יגלה".

⁷ **בראשית רבה** (א, א): "וירוח אלוקים מרחפת על פני המים" - זוהי רוחו של משיח. וכן על פי **מסכת פסחים** (נד ע"א): "שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן: תורה, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, וכיסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח".

⁸ על פי הראי"ה, **אורות הקודש**, העלאת עולמות ובירורים (יב): "...יצירת אורו של משיח מראש מקדם, והתגלותו מתוך כל פלגות המסיבות הטמירות והגלויות, מאגד ומקשר את העולם למכוננו, וכל תבואת הדורות בעבר צצים ופורחים בשדה אשר ברכו ד'..."

⁹ על פי **מסכת סנהדרין** (צו ע"ב): "אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי? (האם שמעת מתי יגיע בן הנפל?). אמר ליה: מאן בר נפלי? (מי הוא בן הנפל?). אמר ליה: משיח. משיח בר נפלי קרית ליה! ? (משיח - בן נפל קראת לו?!). אמר ליה: אין (כן), דכתיב (עמוס ט') 'ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת'".

ולהפוך את הרע לטוב.¹⁰ גאולת העולם תברר כי האלוקות מופיעה גם בצדדים הרחוקים והשפלים, ותגלה כי אחדות אלוקית קיימת בכל מרחבי החיים.¹¹

במבט מעמיק יתגלה, שהאירועים המסובכים בהיסטוריית שבט יהודה, העלו ניצוצות אור שעיצבו את תכונותיה של מלכות בית דוד. במעשה בנות לוט התחיל לצמוח רעיון המשיח.¹² גילוי העריות בתוך משפחתם היה מקרה חמור וקיצוני הזר לסדר הדורות התקין הנשמר אף בקרב אומות העולם, והביא להיווצרות עמים שהיו מגדולי צוררי ישראל.¹³ עזות הפנים הושרשה בטבע אומת מואב, ונוכחותה מונעת מזכריהם לבוא בקהל ישראל לעולם.¹⁴ אך מתוך התחברות בנות מואב עם ישראל, הניצוץ החיובי שבעזות הפנים יהווה יסוד חשוב בהנהגת מלכות בית דוד. מידת הרחמים הטבעית של ישראל צריכה השלמה של עז

¹⁰ על פי זוהר (ח"א, ד ע"א): הקול היוצא ממתיבתא דרקינא (היכלו של משיח) מכריז "מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא וטעמין מרירא למתקא עד לא ייתון הכא", (מי שמכס שהופך את החושך לאור ואת טעם המר לטעם המתוק עוד בחייו יוכל להיכנס להיכל המשיח).

¹¹ על פי הראי"ה, **אורות הקודש**, הטוב הכללי האידיאלי (ד): "...תוכן אורו של משיח, מושב כסא ד' בעולם, וזה שמו אשר יקרא ד' צדקנו, בנוי הוא על פי יסוד השקפת האחדות המציאותית, כשהיא מתגברת כל כך עד שהיא חודרת בכל הפרטים ובכל העלילות כולם..."

¹² **בראשית רבה** (מא, ד): "קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות - רבי יוסי ברבי יצחק אמר: שתי מציאות, רות המואביה ונעמה העמונית. אמר רבי יצחק: (תהלים פ"ט) 'מצאתי דוד עבדי' היכן מצאתיו? בסדום."

¹³ **מסכת יבמות** (טז ע"ב): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב (איכה א, י) 'ידו פרש צר על כל מחמדיה' - זה עמון ומואב בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ספרי תורה, אמרו זה שכתוב בו (דברים כג, ד) 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'..."

¹⁴ על פי זוהר (בלק קפח): "...אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא. ולמדנו עוד שזו שהיתה חצופה ואמרה מואב, שכתוב ותקרא את שמו מואב, נראה ישראל בחוצפה אליהם, כמו שהיא היתה חצופה שאמרה מואב, דהיינו שמאב היה בן הזהב..." **דברים** (כג, ד): "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'..." **מסכת יבמות** (עז ע"א): "...עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית."

ותקיפות בכדי לבנות את דמות המנהיג האידיאלי, ושילובה של מואב בחוטר ישי מקנה זאת.¹⁵

המפגש של יהודה עם תמר עורר אותו לקנות את מידת האמת לטבעו, ולהוריש אותה לזרעו לדורות עולם.¹⁶ טבעה של מלכות, של השררה, לפעול ככל העולה על רוחה גם כשמדיניותה פוגעת באזרחיה תוך סילוף הצדק והמוסר. אולם, מלכות ישראל המיועדת לתקן את העולם מושתתת ביסודה על מידת האמת, כפי שהתברר בהודאתו של יהודה אשר זיכתה אותו לכתר מלכות.¹⁷

יוזמת נעמי עוררה את מידת החסד אצל בועז שהתבטאה בהסכמתו לפרוש חסותו על רות ולהקים את שם המת על אחיו. מלבד מידת האמת שנקנתה על ידי יהודה ועומדת ביסוד מלכות ישראל, צריכה מידת החסד להוות חזון ומטרה ממלכתית. כשם שהנהגת ה' בעולם מושתתת על

¹⁵ **זוהר חדש רות** (קעז): "רבי אושעיא אמר, תא חזי מעין הדעת טוב ורע, זרע דוד המה באופן כזה של עין הדעת טוב ורע... טוב מצד המלכות ורע מצד האמהות, שהיה מן האומות ועם כל זה לא היו מעזי פנים שבהן... והמלכים חייבים להיות מזרע דוד, כדי שיהיו רחמנים מצד האב ואכזרים מצד האם וזה זרע צריך להיות כאחד ולפיכך זרע דוד נוקם ונוטר כנחש [לאומות] ורחמן לישראלים". מהר"ל **נצח ישראל** (לב): "...וביאור ענין זה, כי לא היה ראוי לצאת המשיח רק בהרכבה הזאת מלוט שבא על בנותיו, שהיה נמשך הזרע מן הצורה, ויבריק אותם בישראל, ואז יצא הצורה האלוקית הקדושה, הוא המשיח, שיהיה לעתיד השלטון הזה".

¹⁶ דוד המלך הודה בחטאו "ויאמר דוד אל נתן חטאתי" (שמואל ב' יב, יג). על כך דרשו חז"ל במסכת **מועד קטן** (טז ע"ב): "נאם הגבר הוקם על" (שמואל ב' כג, א) - "שהקים עולה של תשובה".

¹⁷ **בראשית רבה** (צט, ח): "...אמר לו הקדוש ברוך הוא: אתה הודית במעשה תמר, וידוך אחיך להיות מלך עליהם". **שמות רבה** (ל, יט): "...ולמה נתן ה' כתר ליהודה, והלא לא לברו הוא גבור מכל אחיו, והלא שמעון ולוי גיבורים, והאחרים? אלא שדן דין אמת לתמר, לכן נעשה דיין העולם... כיצד? היו יצחק ויעקב יושבים שם וכל אחיו והיו מחפין אותו, הכיר יהודה למקום ואמר: אמיתת הדבר. ואמר (בראשית לח): 'צדקה ממני' - ועשאו הקדוש ברוך הוא נשיא".

החסד,¹⁸ כך מלכות ישראל המייצגת את מלכות ה' מתחת השמים צריכה לפעול.¹⁹

באופן מעמיק, נפילותיהם של בני שבט המלוכה מעידים על כוחותיהם הגדולים וכישרונותיהם הברוכים. החיסרון הקיים בבריאה מתבטא בחטאי האדם אשר מחויבי המציאות.²⁰ ככל שטמונים באדם כוחות גדולים של יצירה ומעשה, כך ההתמודדויות המונחות לפתחו יהיו רבות וקשות.²¹ בטבע שבט יהודה קיימת מנהיגות פורצת דרך, המיועדת להוביל את העולם אל עבר ייעודה. תכונה זו המזמנת לפתחה אתגרים ונפילות, טומנת בחובה גם יכולת קימה מעפר הנפילה, ובזכותה יהודה קיבל את מלכות ישראל.

במקרים שסקרנו בולט מקומה של האישה בבניין מלכות בית דוד. מעשי הנשים בצמתים המרכזיים של השושלת תרמו תרומה מכרעת להמשך תהליך זיקוק הרעיון של המשיח, עד שהתגלה בבית דוד. הדבר מלמד כי מלכות ישראל השואפת לתיקון העולם והאדם, צומחת ועולה מהשלמה הדדית של זכר ונקבה אשר חיבורם מהווה את שלמות האדם.²²

¹⁸ מהר"ל, **נתיב גמילות חסדים** (ג): "...מעלת החסד שהוא יסוד העולם ויסוד כסא כבודו, ולכך אמרו לאיתן על מה העולם עומד מקויים, שאין לו שום התמוטטות, אמר על החסד, כי מצד החסד שה' יתברך מנהיג העולם בחסד אין לו התמוטטות, רק עומד מקויים בלי הטייה כלל..."

¹⁹ על פי הראי"ה, **אורות** (ו, ז): "מדינת ישראל יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון".

²⁰ **קהלת** (ז, כ): "כִּי אָדָם אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא".

²¹ על פי **מסכת סוכה** (נב ע"א): "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו".

²² על פי **בראשית** (ב, ה): "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֹת שְׁמֵם אָדָם בְּיּוֹם הַבְּרָאָם".

הכנה גשמית ורוחנית

כדי להתכונן לקראת המפגש עם בועז, נעמי הדריכה את רות להתרחץ, לסוך שמן וללבוש שמלה. חכמים דרשו כי בתוך המעשים הטכניים קיימת משמעות רוחנית המתבטאת בטבילת טהרה ('וַיִּחַצְצָה'), קיום מצוות ומעשים טובים ('וַיִּסְכָּה') ולבישת בגדי שבת ('וַיִּשְׁמְתָה שְׂמֹלֶתֶיךָ').²³ לימודנו את מדרשי חז"ל מתבסס על ההנחה, כי לעולם קיים קשר עמוק ואמיתי בין מסקנות הלימוד לבין תוכן הפסוק. חכמים צללו לעומקים המסתתרים בפסוקי המקרא, ועלו מן המצולות כאשר באמתחותיהם נמצאת אבן השתייה שעליה הושתתו הפסוקים. לאור הבנה זו עולה השאלה:

- מהו הקו המקשר בין דרשת חכמים לבין פשט הפסוק?

בבסיס דרשת חכמים עומדת ההנחה שכל קיום מעשה טומן בחובו משמעות רעיונית, ואלמלא הימצאותה מחשבת המעשה לא הייתה נבראת. חכמים הניחו כי ההכנות למפגש כה גורלי אינן יכולות לצמוח רק מעולם העשייה, אלא חייבות לנבוע גם מעולם רוחני-פנימי. להבנתם, נעמי מזמינה את רות לעבור גם תהליך נפשי לקראת המפגש באמצעות פעולות אלו, והכנה רוחנית וגופנית כאחד תתרום להצלחת המשימה. דרשת חכמים מלמדת כי הרעיון העומד מאחורי הדרכתה של נעמי מתבסס על רעיון הליך הגיור המצריך טבילה וקבלת מצוות.²⁴ בהליך הגיור הגר מסיר את עברו באמצעות טבילה במקווה, המשמשת שלב

²³ רות רבה (ה, יב): "וירחצת" - מטנופת ע"ז שלך. 'וסכת' - במצות ובמעשים טובים. 'ושמת שמלותיך עליך' - וכי ערומה היתה? אלא אלו בגדי שבתה".

²⁴ שולחן ערוך, יורה דעה (רמח, א-ג). על הזכרים לעבור בנוסף ברית מילה.

בהליך הלידה החדשה.²⁵ וקבלת המצוות מסמנת את הדרך החדשה של האמונה באלוקי ישראל, הנמשלת לסיכת שמן המבשמת ומייפה את הגוף. עוד בהליכתה לארץ ישראל רות הסירה מעליה את עברה המואבי והנכיחה בחייה את אלוקי ישראל ('וְאֵלֹהֵיךָ אֵלֹהֵי'), דבקותה בנעמי והתנהגותה הצנועה בשדות בית לחם העידו כי נכונים היו דבריה הראשונים. להבנת נעמי, הכנותיה של רות למפגש הגאולה מסיימות את השלב הראשון בהצטרפותה לקהל ישראל, ומכשירות את הקרקע לשלב השני - הכרה ציבורית.

על דבריה הנוספים של נעמי 'וְשָׁמַתְּ שְׂמֵלְתֶיךָ עָלַיךָ' דרשו חכמים, כי נעמי הנחתה את רות ללבוש את בגדי השבת. להבנתם, תכלית הדרכה זו אינה בהכרח לצורך התייפות שהרי המפגש יתבצע בחשיכה, ובעומק דבריה היא מבקשת ללמד את רות כי בקיום המפגש שלה עם הגואל ישנה אפשרות להשגת המנוחה שהיא מבקשת לה ('אֶבְקֶשׁ-לְךָ מְנוּחַ'), כפי שהשבת מבטאת את השלמות והמנוחה בעולם.²⁶

תגובת רות

ה וְתֹאמַר אֵלֶיהָ : פֶּלֶא אֲשֶׁר-תֵּאמְרֵי (אֵלֵי) אֶעֱשֶׂה.

למרבה הפלא, רות מקבלת את דברי נעמי ללא התנגדות וקושי כפי שניתן היה לצפות ממנה. הסכמתה בלב שלם מצביעה על תמימות דעים בנושא בינה לבין נעמי. רות מודעת לסיכון, אך מבינה כי רק נישואיה ישלימו את תהליך הצטרפותה לעם ישראל. שימת מבטחה של רות בנעמי מעידה, כי

²⁵ מסכת יבמות (כב ע"א): "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי".

²⁶ תוספות (מסכת סנהדרין לח ע"א), 'חצבה': "בשבעה ימים נברא העולם שאע"פ שבששה ימים נברא העולם מכל מקום היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה והיינו דכתיב (בראשית ב) 'ויכל אלוהים ביום השביעי'".

היא סומכת על חכמתה ותבונתה לשינוי המצב, ולבטח שמחה היא לשמוע כי בועז הוא הגואל המיועד.

קרי ולא כתיב

בניסוח הכתוב של תגובת רות מופיע סגנון 'קרי ולא כתיב', המורה כי המילה 'אֲלִי' תיקרא, אך לא תיכתב במגילה.

תוקפם של כתבי הקודש נובע מהתהוותם בהכוונה אלוקית.²⁷ לנביאים ולסופרי הכתובים ניתנה השראה אלוקית בבחירתם את סגנון הפסוקים.²⁸ נוסח הכתב ('הכתיב') מיועד להציג את המסר האלוקי של הכתוב, ומטרת הקריאה ('קרי') להעביר את סיפור העלילה בדרך המקובלת של דיבור האדם.²⁹

²⁷ רמב"ם, **הקדמה לפרק חלק**: "...הוא שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבנו ע"ה, שהיא כולה מפי הגבורה". וכן אודות נביאים וכתובים מצויין **במורה נבוכים** חלק שני, מה "תחילת מעלות הנבואה שילוה את האדם עזר אלוהי... וזו היא דרגת כל שופטי ישראל אשר נאמר בהם באופן כללי... ובכיוצא בזה מרוח הקודש חיבר דוד תהלים... ולפיכך נקראים כתובים, כוננתם שהם כתובים ברוח הקדוש, ובפירוש אמרו מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה".

²⁸ **מסכת נדרים** (לז ע"ב): "אמר רבי יצחק: מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין - הלכה למשה מסיני... קריין ולא כתיבן - "אלי" ד"הגורן" (רות ג, ה); "אלי" דהשעורים (רות ג, יז)".

²⁹ מהר"ל, **תפארת ישראל** (סו): "...דע כי הכתיב הוא מצד הספר, כי לא שייך כתיבה רק בספר, וכל ספר קדוש הוא ספר של חכמה. אבל הקרי אינו נחשב ספר, רק שקורים בני אדם בפה העניין אשר נכתב בספר. ולכך אף אם לפעמים נכתב בכתיבה לשון אחר, בשביל שבא לרמוז שום חכמה, או דבר עמוק, דבר זה שייך בכתיבה, שהספר הוא ספר חכמה... אבל כאשר בא לקרות בספר בלבד, ראוי שיהיה נקרא בלשון יותר מובן, כי היה רחוק אותו לשון מן קריאת בני אדם... כמו שהוא העניין הזה של רות שהייתה נעמי מדברת עמה עניין שלה, אז הקרי מחולק מן הכתיב של ספר רוח הקודש, ובשביל כך תמצא בהם יותר קרי וכתוב מכתורה".

הנחה זו מלמדת כי שמואל הנביא בחר להוסיף את המילה 'אלי' שאינה נצרכת מצד סגנון ניסוח כתב הספר, אלא מוסיפה תובנה בקריאת לסיפור המקראי לצורך השלמה של העלילה.

אפשר לומר כי סגנון 'קרי ולא כתיב' טומן בחובו ממד רעיוני ולא רק סגנון ספרותי. בדרך זו הנביא מבקש את תשומת לב הקורא לנקודות חשובות שאמנם אינן מופיעות בנוסח הכתב, אך יש לו להיפגש איתן על-פה כדי להבין כראוי את ההתרחשות המתחוללת לפניו.

בעוד שנעמי פונה אל רות מנקודת מוצא של 'יְתָאמֶר לָהּ', רות פונה אל נעמי מהנחה של 'יְתָאמֶר אֵלֶיהָ'. ועוד מבקשת לציין כי היא תבצע את הדרכתה מתוך הבנה כי האופן שבו היא מקבלת את דבריה הוא כפנייתה אליה - 'תֵּאמְרֵי (אֵלַי)'.¹

קיים הבדל בין שני סוגי הפניות. פנייה 'אל' אדם יוצרת התקשרות קרובה יותר, האדם אליו פונים ותוכן דברי הפונה נוכחים יחדיו במרכז השיח, ומתוך הרגשת הקרבה הפונה מעביר את מסרו. אך פנייה 'ל' אדם מתמקדת בהעברת תוכן המסר, ואינה מתחשבת באדם שמקבל אותה.

רות הרגישה כי עיקר התמקדותה של נעמי היא בהשגת המטרה. אומנם היא בשבילה ולטובתה, אך עדיין נוכחותה משנית ('יְתָאמֶר לָהּ נְעֻמִי'). לכן פונה רות אל נעמי ואומרת לה כי היא תבצע את דבריה, אבל מתוך תפיסה הרואה כי פנייתה היא אליה - 'תֵּאמְרֵי (אֵלַי)'. להבנת רות, צריכים לשלב את נוכחותה ואת השגת המטרה לצורך איזון ראוי אשר ישפיע לטובה על דרך פעולתה, ואילו באופן אחר תוכל להיווצר קלקלה.

הנחתנו חושפת את הקרקע ממנה צמחה דרשת חכמים כי המילה 'אלי' רומזת על משמעות שם שמים, ובכוונת רות לבצע רק מעשים

שאינם נוגדים את התורה.³⁰ שם שמים יכול להיות נוכח רק כאשר השגת המטרה נמצאת באיזון עם מהות האדם.

המפגש עם הגואל

ו וַתֵּרֶד הַגּוֹרֵן; וַתַּעַשׂ כְּכָל אֲשֶׁר-צִוְתָהּ חַמּוּתָהּ.

בניגוד להדרכת נעמי להתכונן קודם ירידתה לגורן, החליטה רות לשנות את הסדר. קודם היא ירדה אל הגורן, ורק אחר כך התארגנה למפגש עם בועז.

לאור הנחתנו הקודמת, מובן מניין נבע שינוי זה. רות קיבלה את דברי נעמי מתוך תפיסה של 'תאמרי (אלי)', שכאמור יוצרת התאמה בין תוכן הדברים לבין אישיות האדם, ובעקבותיה היא הפכה את סדר הדברים. מכאן צמחה דרשת חכמים כי רות ראתה שקיימת פרצה בדברי נעמי. ירידה אל הגורן כשהיא מקושטת יכולה להוביל לפגיעה בה על ידי זרים, ולכן העדיפה רות להתקשט רק לאחר שהגיעה לגורן.³¹ ראייתה העמוקה הביאה את חכמים לשבח אותה על מעשיה.³²

ז וַיֵּאכַל בַּעַז וַיִּשֶׁתּוּ וַיֵּיטֵב לָבוֹ, וַיָּבֵא לְשֹׁכֵב בְּקִצְהָ הָעֶרְמָה; וַתָּבֵא

בְּלֹט וַתְּגַל מִרְגְּלֶיהָ וַתִּשְׁקָב.

³⁰ **רות זוטא** (ג, ב): "...חזרה ואמרה יכול אפילו דברה אלי דבר שלא לשם שמים אשמע לה, לפיכך אלי נקרא ולא נכתב".

³¹ **רות רבה** (ה, יג): "אלי קרא ולא כתב. אמרה לה, הדור הזה שטוף בזמה הוא, שמא יבא כלב ויזדווג לי, אף על פי כן כל אשר תאמרי אלי אעשה, עלי לישב את הדברים, ותרד הגרן ותעש ככל אשר צויתה חמותה".

³² **מסכת שבת** (קיג ע"ב): "תן לחכם ויחכם עוד" (משלי ט, ט) אמר רבי אלעזר זו רות המואביה ושמואל הרמתי, רות דאילו נעמי קאמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך וירדת הגורן, ואילו בדידה כתיב ותרד הגורן והדר ותעש ככל אשר צויתה חמותה".

המגילה מרחיבה בתיאור מעשיו של בועז, ומסמיכה את עשייתה של רות לפעולותיו בכדי לרמוז על קיומו של קשר בין מעשיהם.³³ כשם שמעשי רות הם הכנה לקראת המפגש עם בועז, כך המגילה רומזת כי גם פעולותיו של בועז משמשים הכנה למפגש, על אף שהוא אינו מתכוון לכך. סעודתו של בועז יישרה את דעתו והיטיבה את לבו, ובכך תרמה במידה מסוימת להצלחת מפגש הגאולה. מיקום שכיבתו של בועז בגורן מעורר קושי בהבנה. לא היינו מצפים מבעל מעמד חשוב ומבעל השדה לשכב בגורן, שהרי לשם שמירה ועבודה יכול היה להנחות את נעריו לבצע זאת. מה עוד שאמירת נעמי לרות כי בועז לן בגורן יכולה ללמד, כי שכיבתו שם היא באופן קבוע ומפורסם לציבור. קושי זה עורר את חכמים לדרוש כי שכיבתו בגורן היא תשובה לחוסר הצניעות ששרר בתקופתו. החוטאים בזנות היו משלמים עבור חטאם מהתבואה בגורן, ונוכחותו של בועז מנעה זאת מהם.³⁴ יוצא אם כן, כי מפגש בין איש לאישה בזמן ובמקום המועדים לפורענות, יכולה לטרוף בפני שניהם את הקלפים, להוציא שם רע על בועז ולהכשיל את יוזמת רות.

³³ המגילה יכלה לא להזכיר כלל את אכילתו של בועז. אם בכל זאת רצתה לציין זאת, יכלה לומר "ויאכל וישכב בקצה הערמה".

³⁴ **רות רבה** (ה, יא): "...בועז גדול הדור היה, ואת אמרת 'בְּקֶצֶה הָעֵרְמָה'?" אמר לו: לפי שהיו אותו הדור שטופים בזמה והיו נותנין שכר לזונות מן הגרנות, הדא הוא דכתיב "אַל תִּשְׁמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל קְעָמִים כִּי נִגִּיתָ מֵעַל אֱלֹהֶיךָ אֲהַבְתָּ אֶתְנָן עַל כָּל גְּרָנוֹת דָּגָן" (הושע ט, א), ואין דרכן של צדיקים לעשות כן...". ויש לראות את דברי החתם סופר בעניין שצוטטו בהערה בפרק ב', בפיסקה 'אחדות אלוקית'.

'בוטח בה' ישוגב'

ח וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיִּחְרַד הָאִישׁ וַיִּלְפַּת ;

וַהֲנִה אִשָּׁה שֹׁכֶת מִרְגְּלֹתָיו.

המפגש מתרחש באמצע הלילה, זמן בו האדם שרוי בשינה עמוקה וחושיו 'כבויים'. בנקודת זמן זו, כל גורם שיעורר את האדם בפתאומיות, קרוב לוודאי שייצור זעזוע בנפשו ותחושת פחד גדול - 'ויִחְרַד'. בועז שכב לישון לבדו, ופתאום הרגיש כי הוא נתקל במשהו הנמצא לידו אשר התברר כי זאת אישה.

מידותיו של האדם ותפיסת עולמו יבואו לידי מבחן במצבים בהם האדם יוצא מאיזון ומשיווי המשקל בחייו.³⁵ בעוד שחרדה עלולה להביא לידי תקלה, אדם שנטוע במידת הביטחון באלוקים, יוכל לעמוד בה בגבורה.³⁶ כפי שיתברר בהמשך, חרף החרדה הגדולה בה היה, בועז הצליח לעמוד על טיב האירוע בו הוא נמצא, ולא איבד את עשתונותיו. דבר זה מחזק את הנחתנו הראשונה כי בועז 'ברוך', ועולמו הרוחני מושתת על האמונה והביטחון.

במבט משלים, דרשו חכמים כי תגובתו המאופקת של בועז ('בְּרוּכָה אַתָּה לֵה') דומה לתגובת יצחק עת גילה כי יעקב קיבל את הבכורה ('גַּם בְּרוּךְ יְהִי').³⁷ כשם שיצחק אבינו בטח בה' חרף החרדה בה היה

³⁵ על פי **מסכת עירובין** (סה ע"ב): "אמר רבי אילעאי: בשלשה דברים אדם ניכר: בכוסו, בכיסו ובכעסו. ואמרי ליה: אף בשחקו".

³⁶ על פי **משלי** (כ"ט, כה): "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב".

³⁷ **רות רבה** (ו, א): "...חרדה שהחריד יעקב ליצחק דכתיב (בראשית כ"ז) ויחרד יצחק חרדה, ובדין היה שיקללנו אלא ובוטח בה' ישוגב נתת בלבו וברכו, שנאמר (שם כ"ז) 'גם ברוך יהיה'... חרדה

(וַיִּחְרַד יִצְחָק), כך עולמו הרוחני של בועז היה נטוע בביטחון באלוקיו בזמן חרדתו (וַיִּחְרַד), ועל כך דוד המלך שעמד מזרעו הודה לה.³⁸

בקשת הגאולה

ט וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה; וַתֹּאמֶר אֲנֹכִי רוּת אֲמֹתָךְ, וּפְרִשְׁתָּ כְּנַפֶּךָ עַל אֲמֹתָךְ,
פִּי (אם) גָּאֵל אֶתָּה.

בועז מבקש לדעת מי היא האישה (מי אַתָּה), כאשר גילוי זהותה ישפוך אור על סיבת נוכחותה במקום הזה.

הדרכתה של נעמי לא הכינה את רות לרגע הזה. נעמי הביאה לידי קיום המפגש בין בועז לרות בגורן, אך לא התייחסה לשלב הבא. נעמי שמה את מבטחה בבועז בתקווה שיבין מעצמו את מטרת היוזמה, וייקח אחריות על הובלת הגאולה (וְהוּא יִגִּיד לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָּי).

אולם גם בפעם הזאת חל שינוי במעשה של רות. כשם שבחרה לשנות את סדר הפעולות מכפי שהדריכה אותה נעמי, כך לא חיכתה למוצא פיו של בועז בנושא, וציינה במפורש את רצונה - וּפְרִשְׁתָּ כְּנַפֶּךָ עַל אֲמֹתָךְ. עצמאותה המחשבתית של רות הנחתה אותה, כי גילוי הלב עדיף מעמימות. לצורך הצגת מטרתה, בחרה רות לסדר את דבריה בשלושה חלקים בעלי קשר סיבתי ביניהם.

שהחרידה רות לבועז דכתיב ויחרד האיש וילפת ובדין הוא שיקללנה אלא ובוטח בה' ישוגב נתת בלבו וברכה שנאמר ברוכה את לה' בתי".

³⁸ שם: "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך" (תהלים קי"ט) שפטים שהבאת על עמונים ומואבים, וצדקות שעשית עם זקני ועם זקנתי, שאילו החיש לה קללה אחת, מאין הייתי בא, ונתת בלבו וברכה שנאמר 'ברוכה את לה' בתי".

בשלב הראשון לשאלה 'מי אָתָּה', רות משיבה כי אין לה קיום בפני עצמה, וכל עצמיותה מיוחסת אליו כאמתו - 'אָנְכִי רות אֶמְתָּךְ'. באופן זה היא מכינה את הקרקע לבקשתה להיגאל על ידו. מתוך הנחה זו, רות עוברת לשלב השני בו היא מציגה את מבוקשה. לשם כך, היא מאמצת את דברי בועז כלפיה עת נפגשו לראשונה, בהם ציין כי מכיר הוא במסירות נפשה לחסות תחת כנפי השכינה, ועל כך היא עתידה לקבל שכר מהקב"ה.³⁹ בשימוש חוזר במילים אלו, רות רומזת כי שכרה משמים יוכל להתממש על ידו - 'וּפְרִשְׁתָּ כְּנָפְךָ עַל אֶמְתְּךָ'. בשלב השלישי, רות מוסיפה על הראשונות ומצדיקה את פנייתו אליו. ניתן לתאר את כוונתה בסגנון חופשי, "אני לא רק בעלת חוסר עצמאות המחפשת יציבות, ולא רק זכאית לשכר עקב מסירותי בהצטרפות לעם ישראל, אלא לך (בועז) ישנה קרבה משפחתית בעלת משמעות הלכתית" - 'כִּי (אם) גָּאֵל אֶתָּה'.

כתיב ולא קרי

בתשובת רות אנו נפגשים שוב עם סגנון ספרותי של 'כתיב ולא קרי', המורה כי המילה 'אם' תיכתב במגילה, אך לא תיקרא. כפי שלמדנו, מפי הגבורה בסיני ניתנה השראה אלוקית לנביא להחליט על סגנון הניסוחים.⁴⁰ בניסוח זה המילה 'אם' נצרכת מצד העברת המסר של נוסח הכתב, שהרי בועז הוא נמען הפעולה עקב היותו גואל, אך אינה מועילה בקריאת המגילה.⁴¹

³⁹ רות (ב, יב): "שֶׁלֶם ה' פָּעֲלָךְ, וְתָהִי מִשְׁכַּרְתְּךָ שְׁלֵמָה, מֵעַם ה' אֱלוֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בָּאת, לְחַסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו". וכפי שהרחבנו שם שדווקא המקריב דבר מה בשביל קיום המצוות זכאי לצפות לשכר.

⁴⁰ להרחבה נא לעיין בפסקה לעיל 'קרי ולא כתיב'.

⁴¹ המהר"ל יסביר כי זהו לא סגנון ראוי של דיבור להוסיף את המילה אם, ולכן יש להורידו מהקריאה.

לפי הנחתנו הקודמת, כי הסגנון מבטא גם ממד רעיוני ולא רק ספרותי, אפשר לומר כי השמטת המילה 'אם' בקריאת המגילה מאפשרת את המהלך הקיים בין חלקי תשובת רות כפי שכתבנו לעיל. במידה ומילה זו הייתה נוכחת בקריאה, היה מתקבל הביטוי 'כי אם' המשמש במשמעות 'אלא'. באופן זה היה נוצר ניתוק רעיוני בין כל חלקי המשפט, והקורא היה מתמקד בתגובת רות רק בסיבת היות בועז גואל, ולא מכיר את שלבי תגובתה.

תשובת בועז

'ברוכה את'

י וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בְּתִי, הִיטַבְתָּ חֲסִדֶּךָ הָאֲתָרוֹן מִן-

הָרֵאשׁוֹן לְבִלְתִּי לָכֵת אֲחֵרֵי הַבְּחוּרִים אִם דָּל וְאִם עָשִׁיר.

דברי רות פעלו את פעולתם על בועז וחרדתו הופגה. הבנתו את מטרת הגעתה עוררה אצלו רגש קרבה שחש כבר בעבר - 'בְּתִי'.⁴² בראשית דבריו, בועז אינו עוסק במתן תשובה על בקשתה, אלא מתחיל במתן הצהרה - 'היוזמה מבורכת'. בואה של רות למטרה זו, גרמה לבועז לראות את רות כברוכה לה'. כפי שלמדנו, 'ברוך' הוא אדם בעל תפיסה הרואה את השורש הפנימי במציאות ופועל על פיה. לאור הנחה זו עולה השאלה:

- מה היה בדבריה של רות שגרם לבועז לראותה כברוכה?

כבר בפגישתם הראשונה בשדה, בועז התבטא כי הוא מכיר את מסירות נפשה של רות בהצטרפותה לעם ישראל, והוקיר את תמיכתה בנעמי חרף

⁴² רות (ב, ח): "...וַיֹּאמֶר בְּעוֹז אֶל-רוֹת הֲלוֹא שְׁמַעְתָּ בְּתִי".

מצבן הקשה. עדות העבר שופכת כעת אור על טיב בקשתה של רות. אין היא מבקשת שכר פרטי, אלא בקשתה היא המשך ישיר לתהליך הצטרפותה לעם ישראל. מרכז כובד חייה של רות הוא עם אלוקי ישראל, והחתימה של התהליך אותו היא עדיין עוברת תתבצע בגאולתה, ועל כך היא ברוכה - 'בְּרוּכָה אַתְּ לֵה'.

בין חסד לחסד

בועז משווה בין בקשת גאולתה של רות לבין תמיכתה בנעמי לאורך כל הדרך - 'הִיטְבַּתְּ סִסְדֵּךְ הָאֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹן'.

כפי שלמדנו, פעולה בה האדם מתמסר בנתינה אל האחר מעבר לשיקולי צדק ודין תיחשב כחסד. דבקות רות בנעמי, חרף מצבן הקשה בבית לחם, מבטאת חסד כיוון שאינה מחויבת בכך. גם פניית רות לבועז ולא לבחורים אחרים בבקשת נישואין, צמחה מעולם החסד, שלדברי בועז הוא גדול יותר מהקודם. מכאן דרשו חכמים כי בשביל נישואין רות לא הייתה צריכה לפנות אל בועז עקב גילו המתקדם, ולכן הדבר מבטא חסד.⁴³

השוואתו של בועז בין המקרים מעוררת את השאלות הבאות:

- מה ראה לעשות כן?
- ומדוע הכריע כך?

יצירת השוואה מבקשת למצוא את הדומה והשונה בין שני עניינים לצורך הסקת מסקנה. פניית רות לגאולה דחפה את בועז לעמוד על מגמת ההליך שרות עוברת באמצעות השוואה בין שתי נקודות זמן, בין החלטתה לתמוך בנעמי חמותה לבין פנייתה אליו בעת הזו.

⁴³ **רות רבה** (ו, ב): "בועז היה בן שמונים שנה... אמר רבי שמואל בר רב יצחק האשה אוהבת בחור מסכן, מוקן עשיר".

התברר לבועז כי קיימת מגמת עלייה ברצונה של רות לחיבור עם ישראל, ושאיפתה נובעת ממקור טהור הנטול מנגיעות אישיות. בחירתה להקים את שם המת באמצעות הגואל על אף היותו מבוגר בשנים, מוכיחה כי אין היא מבקשת את טובתה, אלא פועלת מתוך ענווה והשתייכות לעולם ערכי, ועל כך - 'ברוך אַתָּה לַה'.

ניתן לראות כי עולם המושגים של בועז ושל נעמי זהה. נעמי כינתה את בועז 'ברוך לַה', ותיארה את מעשיו כחסד,⁴⁴ וכעת בועז משתמש בתיאורים אלו כלפי רות. לאור הנחתנו הקודמת כי דרך דיבור האדם ניתן ללמוד אודות עולמו הנפשי והרוחני, אפשר ללמוד כי לנעמי ובוועז תפיסת עולם הצומחת ועולה ממרחב נפשי דומה, שניהם 'משרדים על אותו גל'. מכנה משותף זה תורם להכרה בערך גאולתה של רות ובהצלחת המשימה.

שער עמי

יֵא וְעֵתָהּ בְּתֵי אֵל תִּיךְ אֵי, כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה לָּךְ: כִּי יוֹדַע כָּל שֹׁעֵר עַמִּי כִּי אֲשַׁת חַיִּל אַתָּה.

לאחר ההצהרה כי פניית רות חיובית, בועז מתחיל להתייחס לתוכן בקשתה - 'וְעֵתָהּ'. בתחילת דבריו בועז מפיג את חששה, ואומר כי אל לה לפחד כיוון שהוא נענה לדרישתה. דבריו 'כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי, אֶעֱשֶׂה לָּךְ' מבטאים כי לא זו בלבד שהוא מסכים לפנייתה, אלא הוא מוכן להתמסר לחלוטין עבור הגשמת המטרה הנעלה.⁴⁵

⁴⁴ רות (ב, כ): "וּתֹאמְרִי נְעֻמִי לְכַלְתָּהּ, כְּרוּךְ הוּא לַה' אֲשֶׁר לֹא-עֹזב חֶסֶדוֹ, אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַמֵּתִים".
⁴⁵ גם בועז וגם רות משתמשים בביטוי "כל אשר תאמרי אעשה" - דבר שמצביע כי שניהם התמסרו לחלוטין להוציא לפועל את חזונה של נעמי.

לכאורה, היינו מניחים כי שבחי ההלל שאמר בועז לרות יעמדו ברקע להסכמתו לבקשתה. אולם בועז מציין, כי מסירותו לביצוע מטרתה, נובעת מהידיעה כי היא אשת חיל - 'כִּי יוֹדַעַ כָּל שֵׁעַר עַמִּי, כִּי אֵשֶׁת חֵיל אֶתָּ'. בדברים אלו בועז מבקש להאיר אור חדש על סיבת מסירותו לבקשתה. המילה שער במובנה המילולי מציינת פתח רחב לכניסה וליציאה למרחב גדול.⁴⁶ אך במקרא השער מקבל משמעות נוספת, ומסמל ערך ציבורי. מקום השער ישמש מקום להצהרה על מדיניות חדשה,⁴⁷ ואלו המתוארים כיושבים בשער הם בעלי שררה וחשיבות, אשר מנויים על שמירת ערכי החברה.⁴⁸

נוסף על כך, בישראל השער משמש למקום ישיבת בית הדין, ומהווה מרחב ציבורי בו הקהל פועל כנגד אלו שבהתנהגותם האישית פוגעים בערכי המוסר והרוח.⁴⁹ גם היחיד מוצא את השלמתו מכח ההתלכדות הציבורית המתקיימת בשער.⁵⁰

⁴⁶ משנה, **מסכת מדות** (א, ג): "חמישה שערים היו להר הבית... שופטים (טז, ג): "וַיִּקְם בְּחֻצֵי הַלְיָלָה וַיֵּאָהֶז בְּדִלְתוֹת שֵׁעַר הָעִיר... יחזקאל (מו, א): "שֵׁעַר הַחֲצַר הַפְּנִימִית הַפְּנָה קָדִים...".
⁴⁷ **בראשית** (כג, י): "וַיַּעַן עֶפְרָן הַחִתִּי אֶת אֲבִרְהָם בְּאָזְנֵי בְּנֵי־חַת לְכָל בְּאֵי שֵׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר...". שם (לד, כ): "וַיָּבֵא חֲמוֹר וַיִּשְׁכֵּם בְּנֹוֹ אֶל שֵׁעַר עֵינָם וַיִּדְבְּרוּ אֶל אֲנָשֵׁי עֵינָם לֵאמֹר...".
⁴⁸ **שמואל ב'** (יט, ט): "וַיִּקְם הַמֶּלֶךְ, וַיָּשָׁב בְּשַׁעַר... ירמיהו (לח, ז): "וַיִּהְיֶה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב, בְּשַׁעַר בְּנֵי־מִן...".
מגילת אסתר (ב, יט): "...וּמְרַדְכֵי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ... בראשית רבה (ג, ו): "ישב בשער סודם-אותו היום מינוהו ארכי דיינים. ועוד, ויאמרו גש הלאה קרב להלך' - ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפוט דין שדנו ראשונים אתה בא להרוס".

⁴⁹ **דברים** (כא, יט): "וַתִּפְשֹׁוּ בּוֹ אֲבִיּוֹ וַאֲמָרוּ וַהֲוֵיָאֵנוּ אִתּוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שֵׁעַר מִקְמוֹ, שֵׁם (כד, כ): "וַהֲוֹצֵאֵתָם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שֵׁעַר הָעִיר הַהוּא וַיִּסְקְלֵתָם אֹתָם בְּאֲבָנִים וַתָּמוּ...".
⁵⁰ על פי **רש"י הירש**, (בראשית יט, ב): "שער הוא ה'פורום' היהודי... מציין תמיד כניסה ציבורית להמונים. בשער מצא היחיד את השלמתו: השער הוא אב ליתום, את לבודד, עיניים לעיור, עזרה לכושל ועוד ועוד; ומשימות העולות על כוחו של הפרט - תוגשמה בעזרת הצבור המלוכד... חובתו

הנחתנו מלמדת כי הביטוי 'שער עמי' מבטא את המרחב הציבורי של העם וערכי החברה בישראל. בועז מציין בפני רות כי כל אדם בישראל יוכל לזהות כי היא ניחנת בכוחות היכולים לעצב את המציאות, כפי שאכן יצאו לפועל בהתמודדותה עם הצטרפות לעם ישראל ('אִשְׁתֵּי חַיִל אָתָּה').⁵¹ הסכמת בועז להיענות לבקשת רות, אינה נובעת מעצם החסד בפנייתה לאדם מבוגר, או משום היותו קרוב המשפחה וגואל, אלא מתוך הכרה ציבורית לאישיותה ולפועלה.

הגואל הנוסף

ב וְעָתָּה פִּי אֶמְנָם פִּי (אם) גֹּאֵל אָנֹכִי; וְגַם יֵשׁ גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי.
יג ליני העילה, וְהִיָּה בְּבִקְרֵי אִם-יִגְאָלְךָ טוֹב יִגְאָל, וְאִם לֹא יִחַפֵּץ לִגְאָלְךָ
וְגֹאֲלִיתִיךָ אָנֹכִי, חִי ה'; שְׂכָבִי עַד-הַבֶּקֶר.

לראשונה, אנו נתקלים בהימצאותו של גואל נוסף. סביר להניח, כי קרוב משפחה זה היה ידוע לנעמי, אך היא החליטה להתעלם ממנו מבלי לפרט את סיבותיה.

כפי שנראה, לאורך כל העלילה שמו ופרטיו של הגואל הנוסף יהיו חסויים לעיני הקורא. אדם זה 'אינו מקבל במה' בעלילת המגילה, כיוון שאינו שייך לתהליך שמתחולל מול עינינו. מבחינת נעמי ורות הגאולה איננה דבר טכני, אלא מהווה הכרה סופית בהצטרפות רות לקהל ישראל, ואצל בועז הן מצאו זאת.

של הצבור להשלים את היחיד. נמצא כי "שער" - כמושג מופשט - מציין את היסוד הנותן השלמה ליחיד; והמקום המוחשי, בו ישלימו היחידים זה את זה - הוא השער.
⁵¹ להרחבה יש לעיין בתחילת פרק ב'.

בניסוח הפסוק יש 'כתיב ולא קרי', כאשר המילה 'אם' מופיעה בניסוח הכתב אך לא תיקרא. לאור היסודות שהנחנו בנושא זה לעיל, ניתן לומר כי המגילה מדגישה את הלך נפש בועז ביחס לגואל הנוסף. כאמור, הביטוי 'כי אם' בעל משמעות 'אלא', הבא להדגיש דבר מה. על אף שמצד נוסח הכתב בועז מציין בפני רות כי הוא אכן הגואל, אף-על-פי-כן הזכרתו כי קיים גואל נוסף מחלישה את ההתמקדות בו, ובנפשו מתעורר ספק האם אכן הוא זה שיגאל. לכן, כדי להבליט את אי הוודאות בנפשו של בועז, ביקש הנביא להשאיר את המילה 'כי' לבדה המבטאת סיבה ולא וודאות.

'חסד ואמת נפגשו'

מה רבה הייתה הפתעה של רות בשומעה את בועז מציין את הגואל הנוסף. הרושם שלה היה כי לאחר הבטחתו לה יתמסר לבקשתה, וייקח אחריות אישית לגואל אותה. במקום זאת, בועז ציין כי הוא ימתין להחלטתו של הגואל הנוסף כי לו דין קדימות - 'יש גֹּאֵל קְרוֹב מִמֶּנִּי'. לאור זאת עולה השאלה:

- מדוע בועז הניח את גאולת רות לפתחו של הגואל הנוסף, במקום לבקש ממנו לוותר ולאפשר לו בעצמו לגואל?

בועז יודע כי רות מעוניינת להיגאל על ידו ולא על ידי אחר, ולשם כך פנתה אליו. אולם בניגוד לתכונת החסד שאפיינה את מעשיה של רות ('הַיִּטְבֵּתְּ חֶסֶדְךָ הָאֲחֵרוֹן מִן הַרְאֵשׁוֹן'), בהסדרת הגאולה חשוב לבועז לפעול על פי מידת הדין, ולתת קדימות לגואל הקרוב יותר כפי שהתורה מצווה.⁵²

⁵² **מדרש תנחומא** (פרשת בהר, כה): "...אמר לה מי את, 'ותאמר אנכי רות אמתך' (רות ג ט). אמר לה, ומה באתה לעשות כאן. אמרה לו, לקיים את התורה, שנאמר 'וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו'. אלא

בראייה אמונית, ההנחה העומדת בבסיס מידת הדין היא, כי ישנה אמת שצריך להתנהל על פיה. התנהלות בדין אינה מבטאת שפיטה לחומרה, אלא הוצאה לפועל של עקרונות האמת. תורת ישראל ומצוותיה מורים כיצד ליישם את האמת האלוקית בחיי היחיד והציבור, ואלו המיישמים מדיניות משפטית זו מצדיקים את קיום הבריאה.⁵³

הנחתנו מלמדת כי בועז מעוניין שלהכרה ברות תהיה חשיבות ותוקף, ולשם כך הגאולה צריכה לצאת אל הפועל על-פי דין, וחלילה שתהיה בהסדרתה התנהלות של 'לפנים משורת הדין'.

במבט כולל, מעשי בועז נובעים מהנהגת מלכות ישראל שצריכה להיוסד על מידות הדין והאמת, כפי שהתבטאו בצמתים המרכזיים בשושלת שבט המלוכה. הודאתו של יהודה על מעשהו עם תמר מהווה יישום של לקיחת אחריות וקבלת הדין. בועז ביקש לפעול על פי דין התורה, ודוד הודה על האמת כי במעשהו עם בת שבע נפל פגם. עם זאת, אף על פי שמצד חזון הבריאה העולם היה צריך להיבחן על פי אמות מידת הדין, בפועל מצד חסרון האדם, יש להתחשב בנסיבות ולשתף את מידת החסד המאפשרת, לתקן את אשר קלקל האדם בעולם.⁵⁴

עמוד וקיים את התורה. אמר לה, הואיל ובאתה לקיים את התורה, ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל' (שם שם ג). שהיה לו אח גדול ממנו ושמו טוב... ומהיכן למד בועז. מן הפרשה הזאת, וכי ימוך אחיך ומכר' "רמב"ם, הלכות שמיטה ויובל (יא, יז): "...ואם רצו קרוביו לגאול גואלים, שנאמר "או דודו או בן דודו, יגאלנו". **מסכת קידושין** (כא ע"א): "...כדאמר רב נחמן בר יצחק לקרוב קרוב קודם".

⁵³ **מסכת שבת** (י ע"א): "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית".

⁵⁴ מידת הרחמים היא תוצאה של דין וחסד. **בראשית רבה** (יב, טו): "בתחילה רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין [בראשית ברא אלוקים], כיון שראה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין

שילובה של מידת הדין עם החסד מחויב המציאות בכדי ליצור איזון המאפשר קיום לבריאה כולה. בכך מתגלה כי בעומקה של מידת הדין המכירה בחסרון האדם - נוכחת מידת החסד המקיימת את העולם.⁵⁵ כפי שיתברר בהמשך, בועז אחז בשני עקרונות אלו. בפגישתו עם הגואל הוא יבקש לשלב את מידת הדין יחד עם מידת החסד. הסדרת הגאולה תתקיים בגאולת נחלת המת כפי שהתורה מצווה, אך יחד עם לקיחת האלמנה לאשה כפי שמידת החסד מבקשת. באופן זה, כאשר החסד ייפגש עם האמת - תוכשר המציאות להופעת מלכות בית דוד.

התוקף והשבעה

בועז מנחה את רות להישאר לישון בלילה בגורן ולא לחזור בשעה מאוחרת לביתה. הימצאות אישה בלילה בשדות וברחובות בית לחם עלולה לגרום לסיכון רב. בכדי להבליט את אמיתות הבטחתו, בועז החליט להישבע בשם ה' בפני רות - 'חיי ה'.'⁵⁶ במבט עמוק, שבעה נובעת מצורך נפשי של האדם למצוא עוגן ולהיאחז בו באמצעות התקשרות לבורא העולם, שאותו הוא מבקש

שיתף עמה את מידת הרחמים, שנא' "אלה תולדות השמים והארץ בהיבראם, ביום עשות ה' (רחמים) אלוקים (דין) ארץ ושמים".

⁵⁵ על פי הראי"ה, **שמונה קבצים** (ג, שכא): "...העולם ומלואו כרוחני כחמרי, כולו יאוחד בחסד עליון, שהגבורה תתמכהו תמיד. וכל היצור בשורש צביונו, יהיה אחוז משני אלה הכחות: הימין והשמאל, החסד והגבורה, שבהשפעתם ההרדית הכל הוא חסד, עולם חסד יבנה".

⁵⁶ **רש"י** על הפסוק: "חיי ה' - אמרה לו בדברים אתה מוציאני קפץ ונשבע לה שאינה מוציאה בדברים".

להנכיח. באופן זה, אמירת האדם מתעלה מעל זמן ההווה, אל ממד הנצח המוגן מפני גורמים ארציים היכולים לפגוע בהחלטתו.⁵⁷ שבועה איננה בהכרח עדות על חולשת אופי, אלא מודעות לצדדי האדם הנתונים לשינויים מעצם בריאתם. התורה המודעת למציאות זו, אפשרה לאדם לגדור עצמו בדרך של נדרים ושבועות.⁵⁸ האדם המודע לכוחותיו ומזדרז לגדור עצמו יצא נשכר, והעובר על שבועתו ייענש בחומרה.⁵⁹

הנחתנו חושפת את הרקע של דרשת חכמים, כי שבועת בועז נבעה מהתמודדות קשה שדחקה אותו להישבע.⁶⁰ הימצאותה של אישה פנויה וטהורה המבקשת קרבה בלילה, יוצרת מציאות בה כח הפיתוי הוא למעלה מכוחות ההתנגדות של אדם רגיל.⁶¹ בראשית היכרותנו עם בועז, המקרא תיאר כי לפנינו דמות המתאפיינת במידת הגבורה ('גִּבּוֹר חַיִּל'), ובניסיון זה בועז בא לידי מבחן ועמד בו בגבורה. הצלחתו לעמוד כנגד הפיתוי זיכתה אותו להיכנס להיכל

⁵⁷ על פי רש"י הירש (בראשית א, א): "...השבועה היהודית איננה רק פנייה אל הא-ל, אלא היא משעבדת את כל עולמו הנגלה של הנשבע - להכרעת הכח של ריבון העולם".

⁵⁸ במדבר (ל, ג): "איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה".

⁵⁹ רות רבה (ו, ז): "רבי חוניא אמר כתיב 'גִּבּוֹר חַיִּל' - גבר חכם בועז, ו'איש דעת מאמץ פח' שנזדרז על יצרו בשבועה". עוון שבועות נלמד מעוון נדרים, ועל פי מסכת שבת (לב ע"ב): "תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם..רבי אומר בעון נדרים בניס מתים כשהן קטנים".

⁶⁰ רות רבה (ו, ז): "רבי יהודה אומר: כל אותו הלילה היה יצרו מקטרגו ואומר: את פנוי ומבקש אשה, והיא פנויה ומבקשת איש, עמוד ובוועלה ותהיה לך לאשה! ונשבע ליצרו ואמר: 'חיי ה' - שאיני נוגע בה, ולאשה אמר 'שקבי עד הבקר', 'אם יגאלך טוב יגאל'".

⁶¹ שם (ו, א): "...אמר לה: מי את, רוח או אשה? אמרה: אשה. פנויה את או אשת איש? אמרה לו: פנויה. תמאה את או טהורה? אמרה לו: טהורה. והנה אשה טהורה מכל הנשים שוכבת מרגלותיו".

התהילה של דמויות מופת, אשר יכלו לעמוד בגבורה מול כוחות חזקים שביקשו להסיטם מדרך היראה.⁶²

יד וְתִשָּׁכַב מִרְגְּלוֹתָיו עַד הַפֶּקֶר, וְתִקֶּם בְּטָרִם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוֹ;
וַיֹּאמֶר אֶל יְיָדֵעַ, כִּי בָאָה הָאִשָּׁה הַגֵּרָן. טו וַיֹּאמֶר הָבִי הַמְטַפַּחַת אֲשֶׁר-
עָלֶיךָ וְאֶחָזִי בָהּ, וְתֵאחָז בָּהּ; וַיִּמְד שֵׁשׁ שְׁעָרִים וַיִּשֶׁת עָלֶיהָ, וַיִּבֹא הָעִיר.
מהרגע בו התחיל בועז להגיב ולהנחות, קולה של רות נדם. אי תגובתה
מבטא כי היא מקבלת עליה את דבריו.

המגילה אינה מתארת את הרגשותיה, אך לא נחטא לאמת אם נאמר,
כי ליבה שמח בקרבה על כך שיום גאולתה מתקרב. תיאור שכיבתה
למרגלות בועז מסמל את התבטלותה להחלטותיו ולתוצאות שיגיעו בזכות
פועלו - 'וְתִשָּׁכַב מִרְגְּלוֹתָיו'.

גילויי הימצאותה של רות בגורן עם בועז במהלך הלילה יוצר סיכון
כפול. כפי שלמדנו, בועז שכב בלילה בכדי לתת מענה לחוסר הצניעות
ששרר בתקופתו, ונוכחות אישה תטיל דופי בהגינותו.⁶³ בנוסף, לאחר
שנושא הגאולה הועלה, יכולים להאשימו כי היענותו לבקשתה נבעה
לאחר מפגש לא ראוי ביניהם - 'כִּי בָאָה הָאִשָּׁה הַגֵּרָן'. בשל סיכון זה,
שניהם מזדרזים לצאת מהגורן בשעה מוקדמת שאינה כבר מסוכנת
להליכה בדרך.

⁶² שם: "אמר רבי יוסי: שלשה הן שבא יצון לתקפן ונזדרזו עליו כל אחד ואחד בשבועה, ואלה הן: יוסף ודוד ובוועז... בועז מניין, שנאמר "חִי ה' שְׁכָבִי עַד הַפֶּקֶר". **מסכת סנהדרין** (יט ע"ב): "אמר רבי יוחנן תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש".
⁶³ **רות רבה** (ז, א): "אמר רבי חוניה ורבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק: כל אותו הלילה היה בועז שטוח על פניו ואומר: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שלא נגעתי בה, כן יהי רצון מלפניך, אל ייודע כי באה האישה הגורן, ולא יתחלל בי שם שמים".

'וַיִּמְד שֵׁשׁ שְׁעָרִים וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם' - נתינת השעורים של בועז לא נועדה רק למלא את רעבונה של רות, שהרי אך לאחרונה הסתיימה תקופת לקיטתה במשך שלושה חודשים. לכן, ניתן לומר כי באמצעות נתינה זו מבקש בועז לבטא כי הוא קיבל את בקשתה ואינו מחזירה ריקם.

החזרה לבית

טז וַתָּבֹא אֶל חַמּוּתָהּ, וַתֹּאמֶר מִי-אַתָּ בַּתִּי; וַתִּגַּד לָהּ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָהּ הָאִישׁ.

רות באה אל נעמי חמותה שמיד פותחת בדברים בכדי לברר מה עלה בגורלה. סגנון שאלת נעמי 'מִי אַתָּ בַּתִּי' מביע את רצונה לדעת את הגדרת זהותה של רות. מכאן צמחה דרשת חכמים האומרת כי מטרת השאלה לברר האם רות נגאלה והיא במעמד של אשת איש או לא.⁶⁴

תשובת רות לשאלת נעמי אינה מצטמצמת למשפט אחד, והיא התחילה לספר לה אודות כל אשר קרה בלילה. הגדרתה אכן לא ניתנת לתמצות, כיוון שהיא תלויה ועומדת בתוצאות מעשיו של בועז.

רות מתארת כי בועז 'עָשָׂה לָהּ', בשונה לתיאורה הראשון 'עָשָׂתָה עִמּוֹ' כאשר חזרה מיומה הראשון בשדה. לפי תפיסת עולמה, עשייתה תרמה להיווצרות המפגש ביניהם, אך בועז הוא זה שפעל בזמן שהיא התבטלה כלפיו.⁶⁵

בדברי רות ובתגובת נעמי בהמשך בועז כבר לא ייקרא בשמו, אלא יזכה לכינוי 'הָאִישׁ'. אי הזכרת אדם בשמו מעידה על הרגשת ריחוק בין

⁶⁴ רות רבה (ז, ד): "ותבא אל חמותה ותאמר מי את בתי, וכי לא הייתה מכירה, אלא אמרה לה מה את פנויה או אשת איש, אמרה לה פנויה, ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש".

⁶⁵ כפי שהסברנו, המילים "ותשכב למרגלותיו" מסמלים את התבטלותה כלפי בועז.

האישים. מכאן ניתן להסיק, כי החלטת בועז לחכות לתשובת הגואל הנוסף, ולא להיענות לבקשתו באופן ישיר גרמה לריחוק זה.

יז וַתֹּאמֶר, שֵׁשׁ-הַשָּׁעָרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי: כִּי אָמַר אֵלַי, אֵל תְּבוֹאֵי

רִיקָם אֶל תְּמוֹתַי.

פסוק זה חושף את הבנתה של רות ביחס לקבלת השעורים מבוועז. כפי שלמדנו, דרך נתינת השעורים בועז העביר לה מסר כי הוא אינו משיבה ריקם. כעת, רות חושפת כי לדעתה המסר נועד בראש ובראשונה לנעמי. להבנת רות, ניכר היה לבוועז כי נעמי עומדת מאחורי יוזמתה, ובשל כך הוא מבקש לעדכנה כי לא ישיבה ריקם. באופן זה רות ממשיכה לשמש כשליחה להעברת המסרים ביניהם.

הביטחון בבוועז

יח וַתֹּאמֶר, שְׁבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר תִּדְעִין אֵיךְ? פֶּלַד דָּבָר: כִּי לֹא יִשְׁקֹט

הָאִישׁ כִּי-אִם-כֹּלָה הַדָּבָר הַיּוֹם.

נעמי לא מבטאת את הרגשותיה לשמע תיאור רות, ושבה לשים מבטחה בבוועז כפי שעשתה בתחילת יוזמתה. הנעת התהליך הייתה ביכולתה של נעמי וכך עשתה, אבל ההמשך אינו בידיה. בהיכרותה את עולמו הנפשי של בועז יודעת היא כי ניכרים דברי אמת, ובוועז יעמוד בהבטחתו לברר את הנושא עוד היום.⁶⁶

⁶⁶ **רות רבה** (ז, 1): "ותאמר שבי בתי, רבי הונא בשם רבי שמואל בר רב יצחק הצדיקים הן שלהן הן, ולאן שלהן לאו שנאמר כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום".

מתוך "תחת כנפי השכינה" - הרב יוגב כהן
לרכישת הספר: <https://shop.yhb.org.il>

מכון הר ברכה